

שחיתתם בדרום. ואם כן, אף אתה אל תתמה על העולה, שאף על פי ששינה את שמה לדבר שאין בו מעילה [היינו לחטאת העוף, הנאכלת], שימעלו בה.

אמר לו רבי יהושע: לא תוכיח מכאן! כי אם אמרת בקדשי קדשים ששחטן בדרום, ושחטן לשם קדשים קלים, שמועלים בהם, היינו משום שכן שינה את שמן של קדשי הקדשים בדבר שיש בו גם איסור וגם היתר, שהרי באימורי קדשי קלים יש איסור מעילה, תאמר בעולה שעשאה לשם חטאת, ששינה את שמה לדבר שכולו היתר, שחטאת העוף נאכלת כולה על ידי הכהנים ואין מקריבים ממנה אימורין.

גמרא

תניא: אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: אשם ששחטו בצפון לשם שלמים יוכיח כדברי, ששינה את שמו משם אשם, שהוא קדשי קדשים, לשם שלמים שהם קדשים קלים, ומועלים בו לפני זריקת דמו [לאחר הזריקה אין בו מעילה שהרי אשם הוא מהקרבנות הנאכלים], ואף אתה אל תתמה על העולה, שאף על פי ששינה את שמה שעשאה לשם חטאת, שימעלו בה.

אמר לו רבי יהושע: לא תביא מכאן ראייה. כי אם אמרת באשם ששינה את שמו לשם שלמים אך לא שינה את מקומו, ששחטו בצפון העזרה כהלכתו. תאמר בעולה, ששינה את שמה וגם שינה את מקומה, שעשאה למטה במקום החטאת במקום שיעשנה למעלה במקום העולה.

רבי יהושע אומר: הרי היא נעשית לחטאת העוף, כיון שמתחילתה נעשית כמעשה חטאת ולשם חטאת, נעקר ממנה שם עולה, וכל עליה שם חטאת.

הילכך כשרה היא, והותרה לכהנים לאכילה כדין חטאת העוף, ולפיכך אין מועלין בה.

אמר רבי אליעזר: הרי יש לנו לדון בקל וחומר: ומה אם חטאת, שיש בה קולא, שאין מועלים בה כשעשאה לשמה [שהרי אז הותרה לאכילה לכהנים], בכל זאת כששינה את שמה ועשאה לשם עולה פסלה [ואין בה היתר אכילה, והילכך] מועלים בה אפילו לרבי יהושע. אם כן, עולה, החמורה הימנה, שמועלים בה אפילו כשעשאה לשמה, כששינה את שמה מעולה לחטאת אינו דין שימעלו בה?

אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר: לא תדון קל וחומר שכזה. כי אם אמרת בחטאת ששינה את שמה לשם עולה שמועלים בה, היינו משום שכן שינה את שמה של החטאת, שחישב בה לשם עולה, שהיא דבר שיש בו מעילה, הילכך מועלים בה. תאמר בעולה ששינה את שמה לשם חטאת, שכן שינה את שמה לדבר שאין בו מעילה, הילכך אין מועלים בה.

אמר לו רבי אליעזר: והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום שלא כהלכתן, שהרי שחיתתן בצפון, ושחטן לשם קדשים קלים ששחיתתן בכל מקום בעזרה, יוכיחו, שכן כאן שינה את שמן של קדשי הקדשים לדבר שאין בו מעילה [שאין מעילה בבשרם של קדשי קלים הנאכלים, חוץ מאימוריהם] ואף על פי כן מועלים בהם מפני שנפסלו מחמת

אומר לו רבי אליעזר: אשם ששחטו בדרום [שלא במקומו בצפון] לשם שלמים יוכיח, ושיניח את שמו מאשם לשלמים ושיניח את מקומו מצפון לדרום ומועלים בו. אף אתה אל תתמה על העולה שעשאה לשם חטאת שאף על פי ששיניח את שמה מעולה לחטאת ושיניח את מקומה מלמעלה למטה, שימנעלו בה.

אמר לו רבי יהושע: לא תוכיח מידי גם מכאן, כי אם אמרת באשם ששיניח את שמו לשלמים ושיניח את מקומו לדרום, אך לא שיניח את מעשיו, שעשאו כמעשה האשם, הילכך מועלים בו. תאמר בעולה שעשאה לשם חטאת, ששיניח את שמה, ושיניח את מקומה, ושיניח את מעשיה.

אישתיק רבי אליעזר ולא ענה לרבי יהושע.

אמר רבא: אמאי אישתיק רבי אליעזר? ונימא ליה: אשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים [שחישב לעשותו לשם אדם אחר ומחשבה שכזאת נחשבת כשינוי מעשה] יוכיח כדברי, שהרי שיניח את שמו, מאשם לשלמים, ושיניח את מקומו מצפון לדרום, ושיניח את מעשיו [וכדאמרינן ששינוי בעלים חשיב כשינוי מעשה], ומועלין בו.

ומדיק מכאן רבא: מדלא קאמר ליה רבי אליעזר לרבי יהושע הכי — שמע מינה נחית רבי אליעזר לטעמיה דרבי יהושע. והיינו, משמע שקיבל רבי אליעזר את דעתו וטעמו של רבי יהושע, כדאמר רב אדא בר אבהו בהסבר טעמו של רבי יהושע:

אומר היה רבי יהושע: עולת העוֹף שנעשת למטה, כמעשה חטאת לשם חטאת — כיון שמלך בה סימן אחד לשם חטאת למטה, הרי קדם בכך "מעשה החטאת", שהוא חיתוך סימן אחד למטה, למעשה העולה, שהוא חיתוך שני סימנים. ובכך עקר מעולת העוֹף את שמה, והחיל עליה שם חטאת העוֹף. הילכך נמשכת העולה ונעשית מעשיה כמעשה חטאת העוֹף. והיינו, שעשייתה של העולה נחשבת כעשית קרבן חטאת, ונפקא מינה לכך שאינה נפסלת המליקה, והיא יוצאת מידי מעילה, ודינה כדין קדשים שמתו, אך אין היא מכפרת, וכפי שיבואר להלן.⁽⁵⁾

ופרכינן: אי הכי, שאפשר לעקור במעשה של קרבן אחר ולשם קרבן אחר את שמו הראשון של הקרבן ולהחיל עליו את השם האחר, חטאת העוֹף נמי שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה נימא נמי הכי, דמכי מליק בה סימן אחד למעלה יעקר ממנה שם חטאת העוֹף, שהרי נעשית למעלה, ולשם עולת העוֹף, [וחיתוך סימן אחד הוא חלק ממעשה העולה], ונימא דבאידיך סימן תימשך מלהיות חטאת, ותהוי עולת העוֹף?

וכי תימא הכי נמי, שרבי יהושע יסבור כן גם בחטאת העוֹף שנעשית למעלה לשם עולה וכמעשה עולה, שנמשכת החטאת ונעשית לעולה,

האמר רבי יוחנן משום רבי בנאה: כך היא הצעה של משנה.

5. מנחת אברהם לפי המהלך של הגר"ז.

והשתא יכילנא למימר: כיון דמלק בה סימן אחד למטה, וקדמה בכך עשיית מעשה החטאת לפסול של עשיית העולה למטה, הרי היא נמשכת ויוצאת משם עולה ונעשית חטאת העוף.⁽⁶⁾

אלא [אבל], חטאת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה, כיון דאמר מר: מלקה לחטאת העוף בכל מקום במזבח כשרה. הרי מבי מלק בה חד סימן, על אף שהיתה המליקה למעלה, הרי היא מליקת חטאת, ואינה עוקרת ממנה את שם החטאת, ואם כן בחיתוך הסימן הראשון מיד הוי לה חטאת העוף דאיפסלא משום שעשאה מעשה חטאת לשם עולה ו"שלא לשמה" פוסל בחטאת, ואם כן כי הדר מליק באיך סימן היכי ממשכה והויא עולת העוף לאחר שכבר נפסלה מדין חטאת העוף שנעשתה שלא לשמה?!

והשתא הדרין לביאורי מילתא דרב אדא בר אהבה.

גופא: אמר רב אדא בר אהבה: אומר היה רבי יהושע — עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמלק בה

מאי לאו, כך היא הצעה של משנתנו, ותו לא! והיינו, שרק בצורה המבוארת במשנתנו נחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר, ולא בחטאת העוף שנעשתה למעלה כמעשה עולה, דהתם מודה רבי יהושע שפסולה?!

ורחינן: לא. הכי קאמר רבי יוחנן משום רבי בנאה: כך היא הצעה של כולה משנה. דהיינו, דפליג רבי יהושע על רבי אליעזר גם בחטאת שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה, ומכשיר אותה.

רב אשי אמר: לעולם לא פליג רבי יהושע בחטאת העוף שעשאה לעולה לשם עולה אלא פסיל בה. כי בשלמא עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת שפיר נעקר ממנה שם עולה וחייל שם חטאת, כיון דהא, חטאת, הכשירה במליקה בחיתוך סימן אחד, והא, חטאת העוף, הכשירה במליקה בחיתוך שני סימנים, הרי כשחתך סימן אחד למטה עשה בה מעשה חטאת, שהרי מעשה עולת העוף למטה ליתא. ומאיך, אין היא נפסלת מדין מליקת עולת העוף למטה משום שחיתוך סימן אחד בעולת העוף אינו נחשב כ"מעשה עולה", הילכך לא פסיל חיתוך הסימן האחד של העולה למטה.

העוף, ואז לא תהיה המליקה כולה כמעשה חטאת העוף?!

ותריך הגרי"ז, לפי מאן דאמר שבעולת העוף צריך שיחתוך גם את רוב הבשר אחר חיתוך שני הסימנים. ולכן אם חתך סימן אחד בלבד למטה, ולאחריו חתך מיד את רוב הבשר, הרי זה עושה שינוי במליקה של עולת העוף, ובכך, ואז, חל השינוי.

6. הגרי"ז דן בשאלה אימתי היא נמשכת לחטאת, ותלה זאת בשאלה אימתי נעשה השינוי במליקה.

שהרי אם ימלוק למטה את שני הסימנים היא לא תמשך לחטאת, כיון שלא עשאה כמעשה החטאת. ומאיך, אם ימלוק רק סימן אחד למטה, מדוע ייחשב הדבר כשינוי במעשה עולת העוף לחטאת העוף? והרי הוא יכול להמשיך ולמלוק את הסימן השני למעלה כמעשה עולת